

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан природничо-географічного факультету

Г.Я.Касьяненко

« 30 » серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика викладання географії у ЗВО

галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)

освітньо-професійна програма: Середня освіта (Географія)

мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією природничо-географічного факультету

« 30 » серпня 2019 р.

Голова

(Міронєць Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробник: Корнус Олеся Григорівна кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри загальної та регіональної географії

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії
Протокол № 1 від “29” серпня 2019 року.

Завідувач кафедри

Корнус О.Г., канд. геогр. наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	магістр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
1-й		1-й	
Семестр			
2-й		2-й	
Лекції			
24 год.		6 год.	
Практичні, семінарські			
24 год.		4 год.	
Лабораторні			
год.		год.	
Самостійна робота			
100 год.		138 год.	
Консультації:			
2 год.	2 год.		
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин – 150			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

- засвоєння теоретичних основ дидактики вищої школи;
- ознайомлення студентів з особливостями організації педагогічного процесу у вищій школі з урахуванням світових тенденцій розвитку освіти;
- професійно-педагогічна підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” до педагогічної діяльності у закладах вищої освіти, а також до взаємодії з людьми у різноманітних установах, що має характер управлінської, організаторської та навчально-виховної діяльності фахівця.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні оволодіти наступними **програмними компетентностями**:

Здатність навчатися протягом усього життя в контексті неперервної фахової підготовки і соціального життя, вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень з високим рівнем самостійності **(ЗК-1)**.

Здатність критично осмислювати основні світоглядні теорії і принципи у навчанні та професійній діяльності **(ЗК-2)**.

Здатність сумлінно виконувати професійні обов'язки, дотримуватися принципів етики вчителя **(ЗК-3)**.

Здатність ухвалювати оптимальні управлінські рішення. сприймати, аналізувати й реалізовувати управлінські інновації в професійній діяльності **(ЗК-6)**.

Усвідомлення соціальної значущості своєї майбутньої професії, нетерпимість до корупційної поведінки, поважне ставлення до права й закону, володіння достатнім рівнем професійної правосвідомості **(ЗК-7)**.

Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію, мати навички роботи в команді, цінувати та толерантно сприймати різноманітність думок та мультикультурність **(ЗК-8)**.

Здатність застосовувати набуті знання про перелік та зміст державних документів щодо змісту географічної освіти та особливостей навчання географічних дисциплін **(ФК-4)**.

Здатність до застосування в освітньому процесі елементів теоретичного та експериментального дослідження в географії, а саме: розв'язувати компетентнісні завдання, розробляти та керувати навчальними проектами **(ФК-7)**.

Здатність організувати комунікацію учнів, створювати умови для дискусії. сприяти зацікавленості вивчення іноземної мови з метою використання іншомовних баз географічних даних, сайтів, електронних джерел географічної інформації тощо **(ФК-8)**.

Здатність застосовувати знання з профільних спецкурсів (що виходять за межі базових знань з предмету) **(ФК-9)**.

Здатність застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження в професійній діяльності вчителя **(ФК-12)**.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Перед вивченням навчальної дисципліни студенти мають оволодіти знаннями з педагогіки, психології, методики навчання географії, циклу навчальних дисциплін фізичної та соціально-економічної географії, геоєкології, краєзнавства.

Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка, затвердженого наказом № 420 від 30 вересня 2019 р.

3. Результати навчання за дисципліною

Оволодіти загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального географічного кругозору **(ПРН-1)**.

Застосовувати наукові підходи до визначення сутності поняття освіти та освітніх процесів. Оцінювати та співставляти основні світоглядні теорії і принципи у навчанні та професійній діяльності. Пояснювати роль освіти в житті людини, мати уявлення про способи зберігання і передавання соціального досвіду і базисних цінностей культури **(ПРН-2)**.

Демонструвати знання сучасних теоретичних основ та методології суспільної географії та регіоназнавства, співставляти провідні парадигми суспільної географії та визначати сучасні напрями суспільно-географічних досліджень, аналізувати наслідки розвитку процесу географічного поділу праці **(ПРН-4)**.

Реалізовувати системний підхід у дослідженні моделей освітніх процесів засобами інформаційних технологій, формулювати проблеми освітнього моделювання, описувати зв'язки між складовими систем і відповідних структур даних **(ПРН-7)**.

Знати сучасні технології навчання географії для виконання професійних обов'язків та методичні особливості формування об'єму навчальної інформації з географії для вивчення у навчальних закладах різного типу **(ПРН-8)**.

Розробляти продукти навчального та навчально-методичного спрямування. Застосовувати вміння організації краєзнавчо-туристичної роботи в учнівському колективі. Уміти вибирати методику підготовки і проведення уроків, лекцій, семінарських (практичних) занять, використовувати активні методи навчання та організації самостійної і науково-дослідної роботи студентів та сучасну систему оцінювання знань студентів **(ПРН-10)**.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з методики викладання географії у закладах вищої освіти; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явища, описує можливі наслідки, результати, що впливають з наявних даних. на основі проблемної ситуації, виділяє проблему, конструює гіпотези і

	перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
82-89	твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозміненій, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль											Разом	Сума
РОЗДІЛ 1		РОЗДІЛ 2										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	60	100
5	5	5	10	5	5	5	5	5	5	5		
Контроль самостійної роботи											40	
4	4	4	4	3	4	3	3	3	4	4		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	
1 - 34	F	незадовільно з можливістю повторного складання незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Оцінювання знань, навичок студентів враховує всі види занять, які передбачені програмою навчальної дисципліни «Методика викладання географії у ЗВО».

Перевірка і оцінювання знань студентів проводиться в таких формах:

- оцінювання роботи студента на практичних заняттях;
- проведення поточного контролю (опитування або письмове завдання);
- проведення підсумкового контролю (письмове завдання).

Загальна оцінка з дисципліни складається з поточних оцінок, які студент отримує під час практичних занять, виконання завдань для самостійної роботи, письмових завдань поточного та підсумкового контролю.

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- активність і результативність роботи студента з вивчення програмового матеріалу дисципліни;
- підготовка до практичних занять.

Оцінювання знань студентів на практичних заняттях проводиться за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблеми, що розглядається;
- ступінь засвоєння матеріалу навчальної дисципліни;
- ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;
- уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді практичних ситуацій, розв'язання задач, що винесені на розгляд в аудиторії;
- логіка, структура, стиль викладу матеріалу при виступах в аудиторії, вміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації і робити висновки.

При оцінюванні підготовки студента приділяють увагу не тільки якості їх виконання, але і своєчасності задачі виконання завдань викладачеві (відповідно до графіка навчального процесу).

Контроль за змістовими розділами здійснюється за такими складовими, як: лекції, практичні завдання, самостійна робота студента. Контроль за розділами проводиться після того, як розглянуто увесь теоретичний матеріал й виконано практичні завдання в межах кожного розділу. Поточний контроль рівня знань передбачає виявлення опануванням студентом матеріалу розділу і вміння застосувати його для вирішення практичних завдань. Для виконання поточного контролю використовують письмове завдання у вигляді тесту.

Підсумковий контроль знань також здійснюється у вигляді тесту або відкритих запитань.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ I. Загальні основи дидактики вищої школи

Тема 1. Методика викладання географічних дисциплін як наука та навчальна дисципліна. Поняття про науку та її особливості. Навчальна дисципліна. Її сутнісні характеристики. Методика як предметна дидактика.

Тема 2. Система вищої освіти в Україні. Рівні та ступені вищої освіти. Стандарти вищої освіти. Вищі навчальні заклади. Організація освітнього процесу. Навчально-методичний комплекс. Функції навчального процесу у ЗВО. Організація аудиторної роботи зі студентами. Робочий час викладача. Інститут кураторства у вищому навчальному закладі.

Тема 3. Принципи та методи навчання у вищому навчальному закладі. Класифікація методів навчання. Пояснювально-ілюстративний метод. Репродуктивний метод. Частково-пошуковий, або евристичний метод. Дослідницький метод.

РОЗДІЛ 2. Методика викладання географічних дисциплін у вищій школі

Тема 4. Форми контролю знань у ЗВО. Види контролю. Організація складання іспитів і заліків. Загальні критерії оцінювання знань студентів на іспиті. Методичні основи організації тестового контролю знань. Організація проведення державних кваліфікаційних іспитів.

Тема 5. Основні форми організації пізнавальної діяльності студентів у ЗВО. Основні поняття. Фронтальна робота. Групова робота. Колективна робота. Парна робота. Індивідуальна й індивідуалізована робота. Умови використання ФОПД під час викладання географічних дисциплін.

Тема 6. Лекція у вищій школі як основна форма навчального процесу. Історія виникнення лекції у ЗВО. Лекція як форма організації і метод навчання. Методична концепція лекційного курсу. Організація лекційних занять. Методика і техніка читання лекцій. Сучасні проблеми лекційного викладання.

Тема 7. Методика проведення семінарських занять. Семінарське заняття як одна з форм організації навчання. Основні форми проведення семінарських занять, їх переваги та недоліки. Види семінарських занять. Методика підготовки і проведення семінарських занять. Алгоритм підготовки до семінарського заняття. Структура семінарського заняття. Методика опитування студентів на семінарському занятті.

Тема 8. Методика проведення лабораторних занять. Основні завдання лабораторних занять. Структура лабораторного заняття. Етапи підготовки і проведення лабораторного заняття.

Тема 9. Методика проведення практичних занять. Практичне заняття – форма організації навчального процесу. *Структура практичного заняття.* Основна дидактична мета практичного заняття. Підготовка викладача і студентів до проведення практичного заняття.

Тема 10. Організація самостійної навчальної роботи студентів. Активізація самостійної роботи студентів. Класифікація типів самостійної роботи студентів. Організаційно-методичне та матеріальне забезпечення самостійної роботи студентів.

Тема 11. Організація науково-дослідної роботи студентів. Роль науково-дослідної роботи студентів у фаховій підготовці. Форми науково-дослідної роботи студентів. Індивідуальні завдання та написання рефератів й есе як початок науково-дослідної роботи студентів. Особливості курсової як науково-дослідної роботи. Етапи підготовки випускних робіт. Проведення науково-практичних студентських конференцій і географічних олімпіад. Організація діяльності проблемних груп студентів.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма					Заочна форма						
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Сам.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Сам.р
Розділ 1. Загальні основи дидактики вищої школи												
Тема 1. Методика викладання географічних дисциплін як наука та навчальна дисципліна	14	2	2			10	11	1			10	
Тема 2. Система вищої освіти в Україні	14	2	2			10	10				10	
Тема 3. Принципи та методи навчання у вищому навчальному закладі	14	2	2			10	11		1		10	
Разом за розділом 1	42	6	6			30	32	1	1		30	

Розділ 2. Методика викладання географічних дисциплін у вищій школі											
Тема 4. Форми контролю знань у ЗВО	14	2	2			10	16	1			15
Тема 5. Основні форми організації пізнавальної діяльності студентів у ЗВО	14	2	2			10	20				20
Тема 6. Лекція у вищій школі як основна форма навчального процесу	18	4	4			10	24	2	2		20
Тема 7. Методика проведення семінарських занять	9	2	2			5	10				10
Тема 8. Методика проведення практичних занять	14	2	2			10	12	1	1		10
Тема 9. Методика проведення лабораторних занять	14	2	2			10	11	1			10
Тема 10. Організація самостійної навчальної роботи студентів	16	2	2		2	10	13				13
Тема 11. Організація науково-дослідної роботи студентів	9	2	2			5	10				10
Разом за розділом 2	108	18	18		2	70	118	5	3		108
Усього годин	150	24	24		2	100	150	6	4		138

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Система вищої освіти в Україні. Принципи та методи навчання як орієнтир у викладацькій роботі. Принципи та методи навчання географічних дисциплін	2	1
2.	Критерії та норми оцінювання знань студентів.	2	-
3.	Навчальні програми при викладанні географії у ЗВО.	4	-
4.	Лекція як основна форма організації навчання у ЗВО	4	2
5.	Методичні особливості проведення семінарських занять з географічних дисциплін у вищій школі	2	-
6.	Організація та проведення практичних занять з географії у ЗВО	2	1
7.	Організація та проведення лабораторних занять з географії у ЗВО.	2	-
8.	Організація індивідуальної та самостійної роботи студентів.	2	
9.	Проведення конференцій та консультацій.	2	-
10.	Науково-дослідна робота студентів.	2	
	Усього годин	24	4

Теми лабораторних занять

Виконання лабораторних робіт даною робочою програмою не передбачено.

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Армашевська Т.В. Методика викладання географічних дисциплін у вищій школі з використанням топонімічних матеріалів (на прикладі Чернігівської області) // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2013. Вип. 18. С.9-13.
2. Браславська О.В., Запорожець Л.М. Методика викладання географії у вищій школі. Умань : ВПЦ «Візаві», 2015. 183 с.

3. Лякішева А. В., Грицюк Л. К. Методика викладання навчальних дисциплін соціально-педагогічного напрямку студентам ВНЗ : навч.-метод. посіб. / А. В. Лякішева, Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. 504 с.
4. Методика викладання у вищій школі : навчально-методичний посібник / Уклад. : В. І. Кобаль. Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. 203 с.
5. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Кондор, 2011. 628 с

Додаткові

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2004. С. 56 – 78, 247 – 295.
2. Нагаєв В. М. Проектування структури рейтингової оцінки навчально-творчої діяльності студентів при використанні модульно-рейтингової технології навчання // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: Зб. наук, праць. № 3. Харків, 2002. С. 103-107.
3. Педагогіка вищої школи: Навч. пос. Одеса: ПДПУ ім. К. Ушинського, 2002.
4. Сікорський П. І. Кредитно-модульна технологія навчання: Навч. посібник. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 127 с.
5. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К.: Академвидав", 2006. 352 с.
6. Черниченко В.И. Дидактика высшей школы. М.: Вузовская книга, 2002.

Інформаційні ресурси

1. Освітній портал // www.osvita.ua
2. Міністерство освіти і науки України // www.mon.gov.ua

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

- підручники, зазначені у списку літератури;
- нормативні документи;
- ілюстративні матеріали (структурно-логічні схеми, інтегративні моделі, узагальнюючі таблиці та інший роздатковий матеріал);
- тематичні комплекти до вивчення курсу